

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

building
local
promise.

Razumkov
centre

ПОЧАТКОВА РЕАКЦІЯ РИНКІВ НА АГРЕСІЇ РОСІЇ ТА ХАМАСУ

Жовтень 2023

Ця аналітична доповідь була представлена Центром Разумкова в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раєт в Україні. Зміст аналітичної доповіді є винятковою відповідальністю Раєт та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

ПОЧАТКОВА РЕАКЦІЯ РИНКІВ НА АГРЕСІЇ РОСІЇ ТА ХАМАСУ

Василь ЮРЧИШИН,
директор економічних і соціальних програм Центру Разумкова

Боротьба України проти російської агресії, яка мала, має і матиме суттєвий вплив на геополітичну та гео економічну карту світу, вже виокремила суперечливі ризики і виклики сучасного світу протистояння демократичних та автократичних суспільств, продемонструвала високу взаємозалежність подій і процесів у навіть найвіддаленіших країнах¹.

Війна, яку розпочала росія, з її самого початку виявила суттєвий вплив на світове економічне середовище, спровокувала енергетичну (насамперед у Європі) і продовольчу (найбільше торкнулася висхідних країн Азії та Африки) кризи, спричинила інфляційний шок, для протидії якому центральні банки посилюють жорсткість монетарної політики.

Напад ХАМАСу на Ізраїль, здавалося, також мав би не менше збурити світові економічні та фінансові ринки, підвищити ризики ділової активності, прискорити перетікання ресурсів до «тихих гаваней». Однак, як не дивно, масштабність змін виявилася суттєво меншою тих впливів потенційних ризиків, які зазвичай асоціюються з військовими конфліктами геополітичного рівня.

Так, долар і золото дещо подорожчали, курси валют висхідних країн збільшили коливання, нафтові та газові ринки продемонстрували слабке зростання. Однак неочікуваних кризових шоків не сталося. Можливо, країни надто занурені у власні болючі проблеми, які потребують негайного вирішення. Зокрема, США – зосереджені на протистоянні навколо дефіцитів і боргів, перспективи яких вже включені у виборчі перегони; ЄС – на протидії надзвичайно (як для розвинутої Європи) високій інфляції та врегулюванні міграційних викликів².

А, можливо, ще пройшло мало часу, щоб можна було оцінити втрати у

короткостроковому періоді, або ж світова економіка загалом і провідні країни зокрема вже (після російського вторгнення до України) набули певного імунітету проти наслідків війн. Також можливо, що у вторгненні до Ізраїлю політична еліта демократичних країн як була готова (хоча й помилилась у датах), так і не побачила чогось незвичайного, зважаючи на регіональні процеси останніх років, які призводили до нагнітання напруги.

Не викликає сумніву, що обидві агресії невіддільні одна від іншої, мають одні корені (інспіровані та спонсорвані імперською росією³), подібні за формою і характером, спрямовані проти держав, які, при всіх своїх недоліках і труднощах зростання, мають наміри побудови демократичних суспільств, сповідують визнані цивілізаційні цінності. Дві послідовні агресії упродовж неповних двох років відверто засвідчують наміри посилення тиску на світове суспільство з метою глобальної зміни у світовому порядку, який з великими труднощами будувався після Другої світової війни. Навіть протистояння

¹ Yakymenko Y., Yurchyshyn V. IMPACT OF UKRAINE ON THE FORMATION OF A NEW GLOBAL ECONOMIC ORDER. – Geoeconomics of the international monetary order: money and power in the 21st century Collection of scientific papers of the international conference (7-8 of June 2023), <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/09/Geoeconomics-of-the-international-monetary-order.pdf>.

² Shan L.Y. An 'extended war'? Markets may be underestimating the Israel-Hamas conflict. – CNBC, <https://www.cnbc.com/2023/10/11/extended-war-markets-may-be-underestimating-israel-hamas-conflict.html>.

³ Так, росія сама агресивно увірвалася до України, а ХАМАС самостійно, без підтримки і спрямування росії та Ірану, не наважився б на масштабну агресію проти значно сильнішої країни. – Kempe F. Israel, Ukraine, and how Biden should connect the dots. – Atlantic Council, <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/inflection-points/israel-ukraine-and-how-biden-should-connect-the-dots/>.

США і СРСР базувались на певних правилах, які (після кубинської кризи) не давали підстав говорити про глобальне ядерне знищення.

І звичайно, обидві агресії, спрямовані проти демократичного світоустрою, виявляють помітний вплив на світові фінансові ринки. Зрозуміло, поведінка глобальних ринків визначається значно ширшим колом параметрів, ніж такі, що безпосередньо пов'язані з війною. Однак особливості світового середовища і рівень розвитку країн (а також їхнього сприйняття у світі) дають підстави виокремлювати окремі процеси (зокрема військового і безпекового характеру), а також проводити порівняльний аналіз тих, які мають спільні джерела (хоча, можливо, рознесені у часі).

Тут звернемо увагу на окремі характеристики економічних і фінансових процесів, які протікали у перші тижні війни в Україні та Ізраїлі і які через порівняльні та індексні показники є визнаними індикаторами «здоров'я» світової та національної економік (врізка «Про який період йдеться?»).

ВАЛЮТНІ ПРОЯВИ

Серед найчутливіших індикаторів напрямів руху і міцності економіки країни виокремлюється вартість національної валюти країни, найчастіше до американського долара, як головної світової резервної валюти. У періоди значних негараздів частина активів країни намагається уберегтися у доларовій «тихій гавані». Хоча євро є другою за значимістю резервною валютою, однак у своїй «популярності» для захисту від негараздів, євро значно поступається долару. А з тим, економічні та фінансові ускладнення або посилення ризиків появи таких ускладнень зазвичай означають зміцнення долара відносно переважної більшості інших валют, у т. ч. євро.

Провідні валюти. Курсова динаміка євро (та й інших валют, про що далі) засвідчує незначне зміцнення долара у початкові періоди агресії росії та ХАМАСу⁴ (діаграма «USD/EUR 1»⁵). Причому це відбувається у двох різних фінансових середовищах 2022 р. і 2023 р. Нагадаємо, політика «нульових процентних ставок», як один з інструментів протидії

ПРО ЯКИЙ ПЕРІОД ЙДЕТЬСЯ?

У напруженому процесі неперервних протистоянь і бойових дій важко виокремити «характеристичний» період. Російська повномасштабна агресія проти України почалася 24 лютого 2022 р. Демократична спільнота, провідні розвинуті країни з перших днів виявили солідарність і підтримку України, хоча й було багато політиків, які схилились до швидкої поразки України.

Вже 26 лютого були запроваджені спільні санкції США, ЄС, Великої Британії, Канади (до яких приєдналися і інші демократичні країни) проти росії. Зокрема, відбулося замороження резервів цб росії, відключення частини російських банків від SWIFT та ін. І надалі робота над розширенням санкцій продовжувалась, разом з тим 14 березня ЄС ухвалив рішення стосовно введення четвертого широкого пакету санкцій проти росії.

Водночас, міцніла оборона країни. Так, вже 5 березня російські війська були заблоковані та зупинені в районі Макарів. Також окупанти відійшли від Бучі та аеродрому Гостомеля. Фактично це означало, що бліцкриг російських окупантів провалився, і окупанти зосередились на спробах оточення Києва (яке також виявилось провальним). Тобто за два тижні після початку вторгнення Збройні сили України розбили міф про велич російської армії, що може асоціюватись з першим етапом боротьби проти загарбника.

Дещо іншим був характер протидії Ізраїля ХАМАСу, який розпочав агресію 7 жовтня 2023 р. Особливість полягає у тому, що зважаючи на економічну і військову міць, експертами висловлювалась впевненість у швидкій перемозі Ізраїлю, що безсумнівно вплинуло на швидкість і широту розгортання санкційних заходів. Так, 9 жовтня Єврокомісія вирішила лише призупинити фінансування проєктів розвитку для Палестини. А США ще пізніше – 18 жовтня – ввели санкції проти бойовиків ХАМАСу і оголосили про масштабну фінансову та економічну допомогу Ізраїлю, що також може асоціюватись з першим етапом відсічі агресії ХАМАСу.

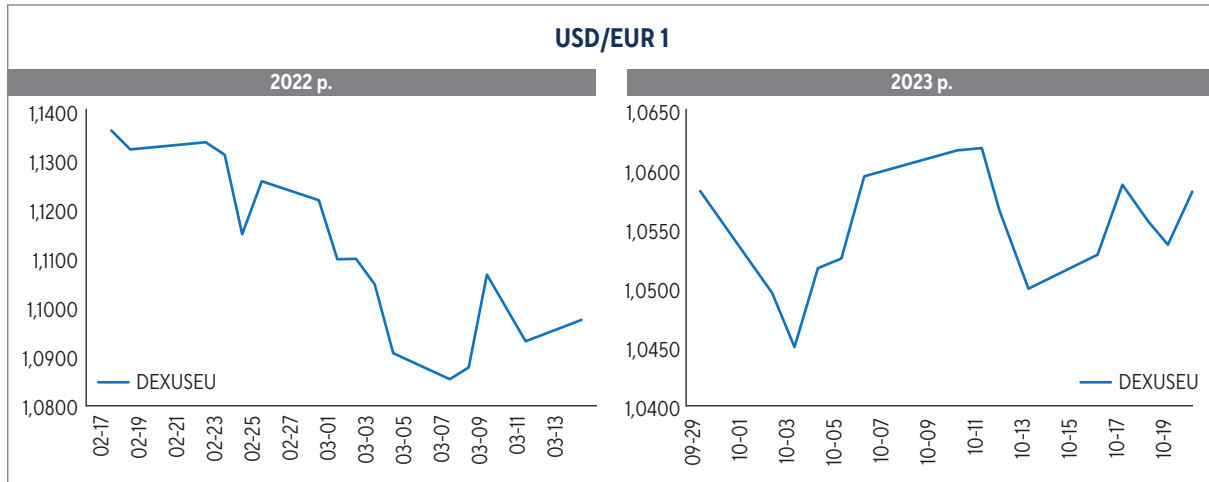
Тобто тут наводяться окремі особливості динаміки головних фінансових індикаторів у вказані перші етапи протидії агресору.

⁴ Як вказувалось раніше, війни виступають лише одним з чинників валютних коливань, тому тут не виключається, що розгортання бойових дій спрацювало лише у напрямі посилення вже закладених тенденцій, зумовлених, заходами монетарної чи фінансової політики у попередні періоди.

⁵ Тут і далі для позначення валют використовуються їх міжнародні трилітерні позначення: USD – для долара США, EUR – євро, CNY – юаня, BRL – бразильського реала та ін. Використані дані, якщо не вказано інше, представлені на сайтах FRED Graph Observations (<https://fred.stlouisfed.org>) і Tradingeconomics (<https://tradingeconomics.com/>).

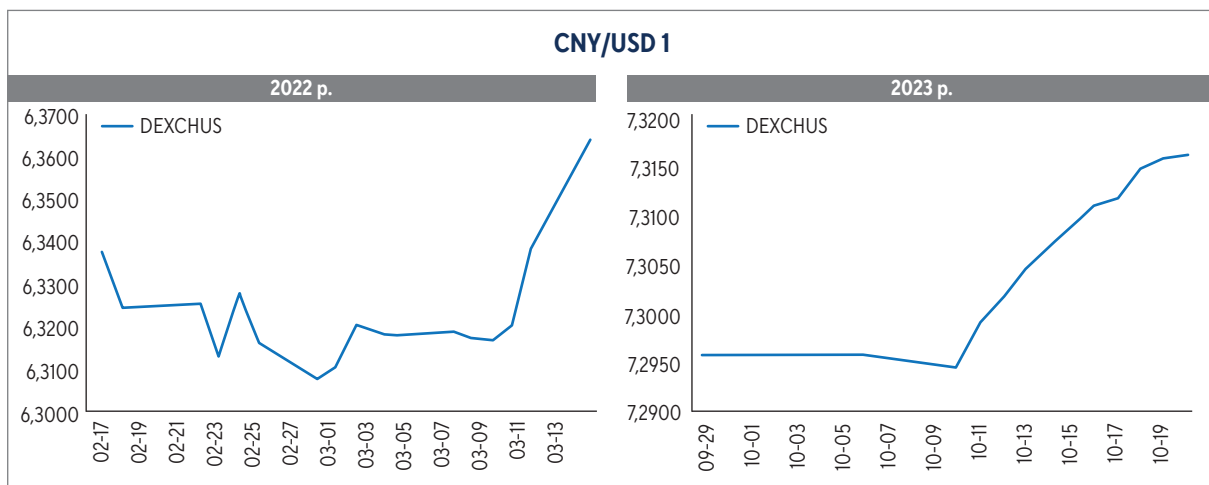
коронавірусу, продовжувалась на початку 2022 р. Натомість у 2023 р. на поведінку валютних і фінансових ринків значний вплив мало «агресивне» підвищення ставок центрального банку США, яке наслідувалося

(у більшій чи меншій мірі) найкрупнішими центральними банками світу. Таке лідерство ставало вагомим фактором поведінки фінансових і біржових ринків (врізка «*Ставки центральних банків найбільших економік*»).

Зважаючи на те, що ЄЦБ послідовно наслідував ФЕД, інші фактори впливу на взаємне коливання долара і євро, вірогідно, виявлялися

менш значимими. Тому курсова динаміка двох найвагоміших валют упродовж останніх років змінювалася у вузькому діапазоні.

Китайські ринки радше пильнували за діями і заявами власного керівництва країни, ніж за міжнародними подіями. Тому реакція курсової динаміки відбувалася «з затримкою» у 2022 р. (діаграма «*CNY/USD 1: 2022*»), оскільки незадовго перед вторгненням Китай заявив про дружбу «без обмежень» з росією. Є підстави стверджувати, що на курс юаня після вторгнення до України вплинув не стільки безпосередньо початок бойових дій, скільки оголошення про широкі санкції розвинутих країн, що продемонструвало чітку позицію розвинутих країн. Зрозуміло, що Китай не може залишитися

без доступу до таких ринків (що могло б відбутись, якби Китай наважився підтримати росію). Тому, хоча Китай не приєднався до санкційної політики, але почав «захисні» дії проти можливих міжнародних ускладнень, одним із заходів яких стало послаблення юаня.

У жовтні 2023 р. китайські валютні ринки досить жваво зреагували на вторгнення, проте вже з інших міркувань — оскільки справедливо остерігаються зменшення нафтових поставок на світові та китайські ринки (діаграма «*CNY/USD 1: 2023*»).

СТАВКИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ НАЙБІЛЬШИХ ЕКОНОМІК

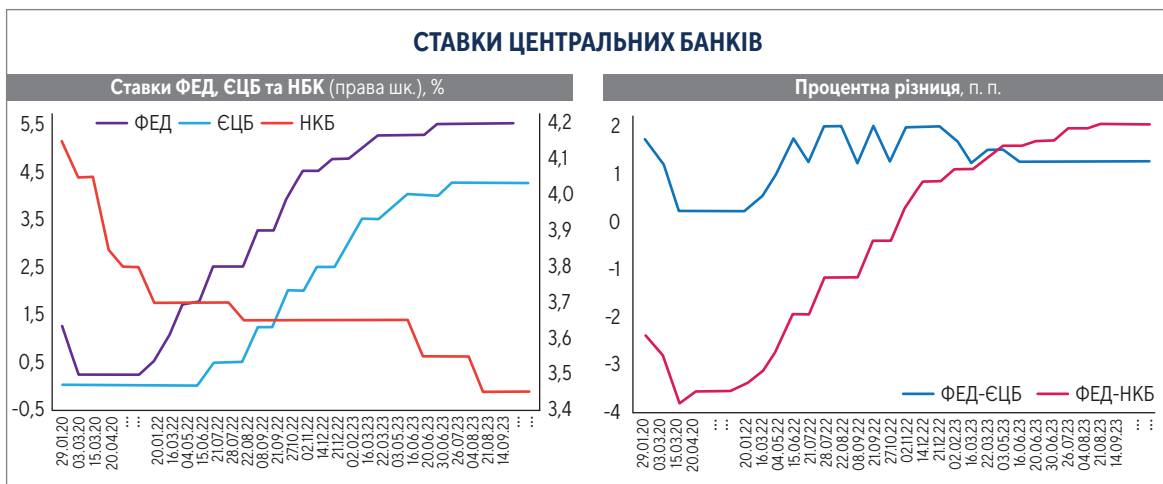
Війна в Україні, а також провокативний енергетичний тиск росії у 2022 р. вивели на передній план уваги урядів завдання протидії поширенню інфляції. Слід врахувати те, що більшість розвинутих країн виходили з коронавірусної кризи з (майже) нульовою процентною ставкою. Тому природнім було послідовне і значиме підвищення ставок центральними банками провідних економік – Федерального резерву США (ФЕД), Європейського центрального банку (ЄЦБ), Банку Англії – як головного антиінфляційного інструменту.

Зауважимо, що для Європи поки інфляція є головним джерелом негараздів, і саме на ній зосереджена увага, що не дозволяє ЄЦБ проводити «незалежну» від ФЕД політику (можливо, залишаючи «другорядні» впливи недооціненими⁶).

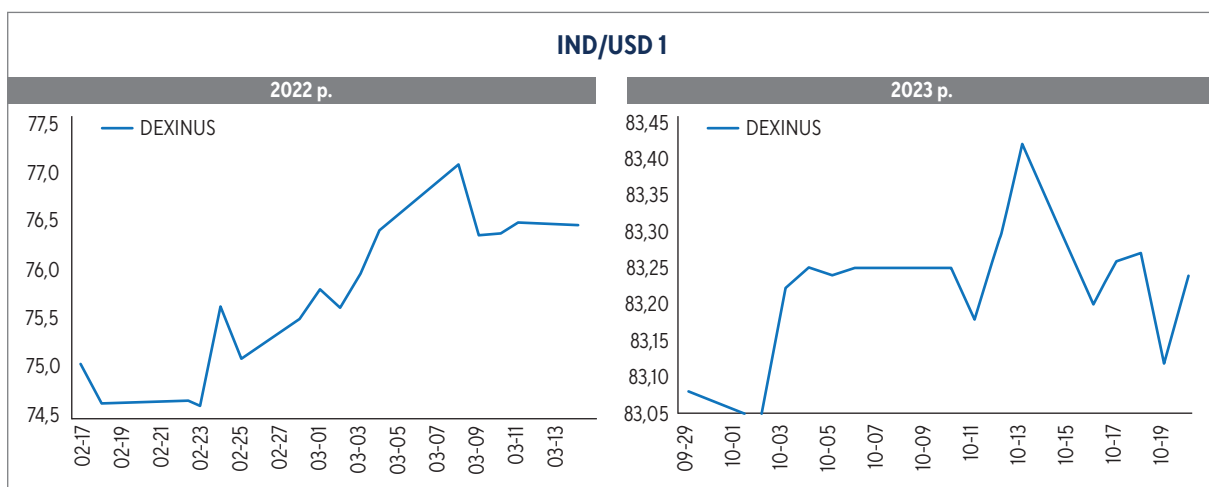
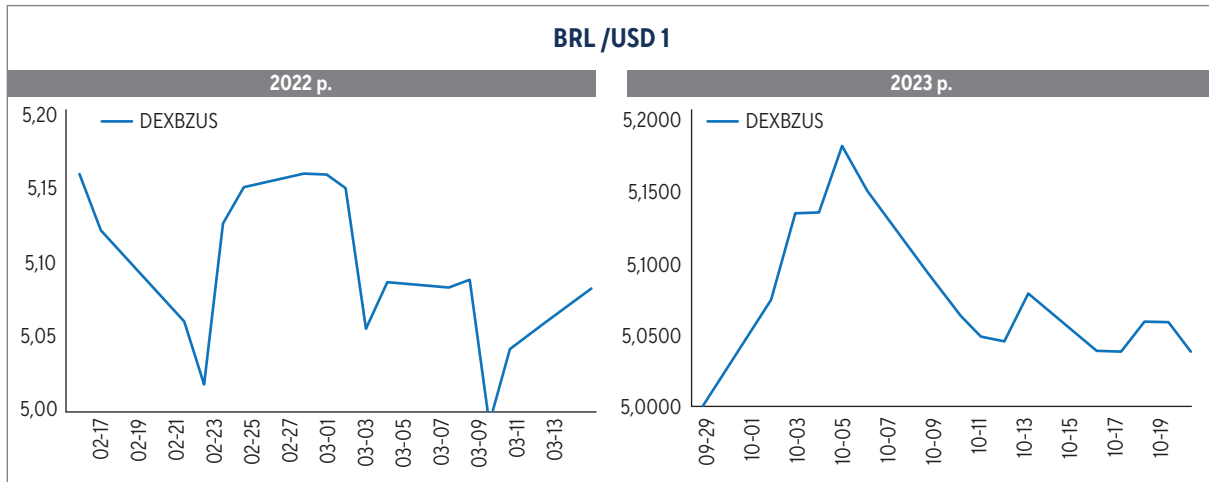
Однак це означає, по-перше, приплив капіталів до США, що неминуче призводить до зміцнення долара. По-друге – здорожчується вартість нових боргових залучень, що, з одного боку, може посилити девальваційні тенденції національної валюти, з іншого – зможе поставити під сумнів можливості започаткування прискореного глобального відновлення.

Для 2022-2023 рр. вже є характерним, що накопичені високі борги поєднуються з високими процентними ставками, а також зменшенням темпів економічного зростання більшості країн світу.

Між тим, процентна політика Китаю (другої світової економіки) має помітні відмінності. Сповідуючи політику коронавірусних обмежень, країна входила у 2022 р. з все ще високими ставками (і суттєво вищими, ніж ставки ФЕД і ЄЦБ). Звільнення ж від обмежень (відмова від трирічної політики «нульового ковіду») і потреби прискореного посткоронавірусного відновлення означали необхідність зниження ставок, що й почав втілювати Народний банк Китаю (НБК) (діаграма «Ставки центральних банків»). Доречно нагадати про те, що підвищення ставок ФЕД при одночасному зниженні ставок НБК означає збільшення різниці величини ставок. Це може слугувати додатковим стимулом для китайських капіталів прискореного перетікання до фінансових ринків США і посилювати зміцнення долара на міжнародних ринках.

⁶ Tamma P. War in Israel imperils Europe's fragile economic recovery. – POLITICO, <https://www.politico.eu/article/war-israel-imperils-fragile-economic-recovery/>.

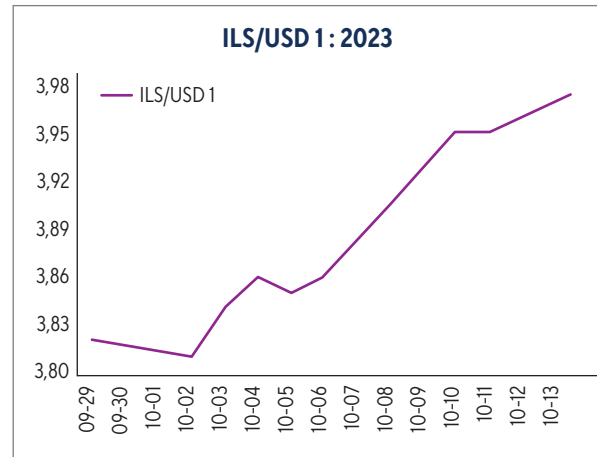
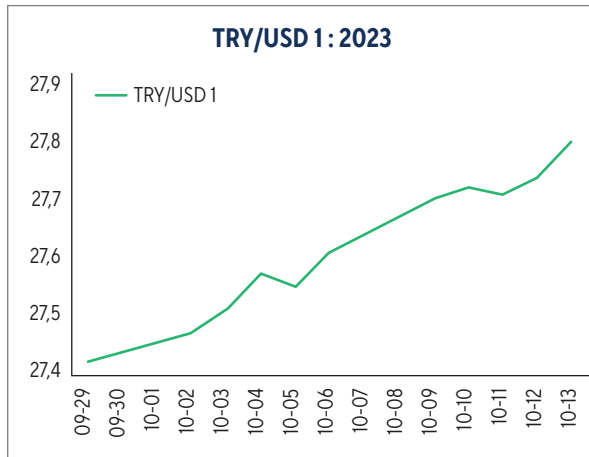
Висхідні країни. Які ж валюти активно зреагували на розгортання бойових дій? Так, реакція валютних ринків більшості висхідних країн була значно «відвертішою». Зокрема, хоча великі висхідні країни (Бразилія, Індія) віддалені від країн, де велись і ведуться бойові дії, однак їх курси досить помітно зреагували на початковий період агресії в Україні (діаграми «BRL / USD 1: 2022», «IND / USD 1: 2022»).

Водночас країни, які є прикордонними для України (крім росії та білорусі) і зберегли власну валюту, є членами Євросоюзу та у своїй економічній політиці включені до загальноєвропейських процесів загалом і динаміки євро зокрема. Тому їх курсова динаміка цілком вито співвідноситься з динамікою євро.

Однак реакція вказаних великих висхідних країн виявилася значно слабшою на початок ізраїльської війни (діаграми «BRL / USD 1:

2023», «IND / USD 1: 2023»). Короткострокові курсові коливання досить швидко повернули динаміку національних валют до «звичного» діапазону.

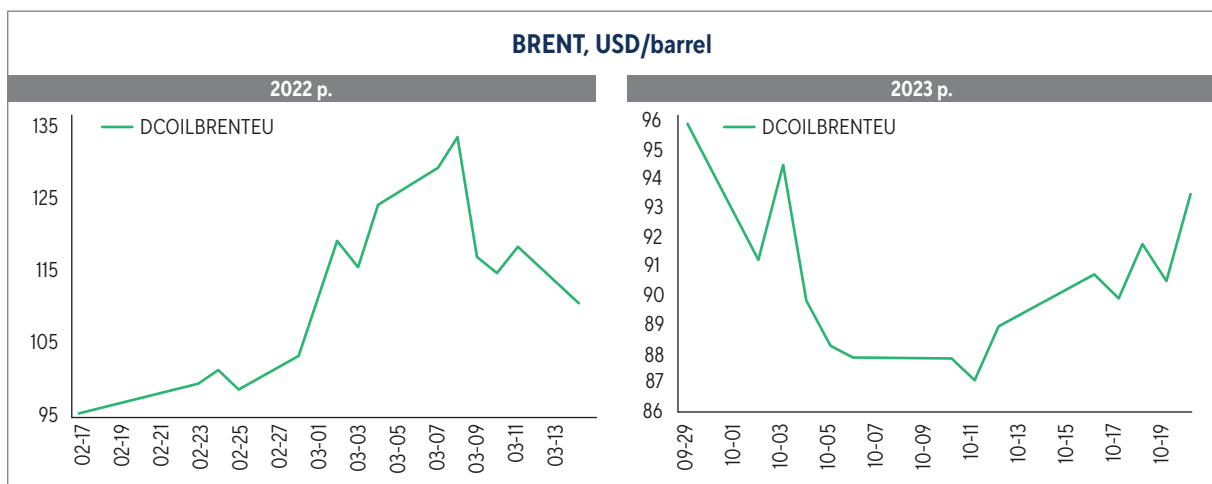
Зате ізраїльська війна спричинила девальваційні хвилі у близьких, навіть доволі успішних, висхідних країнах. Так, динаміка турецької ліри (TRY) наслідувала динаміку ізраїльського шекеля (ILS) (діаграми «TRY / USD 1 : 2023», «ILS / USD 1 : 2023»). Але, вірогідно, найбільший шок відчув іранський ріал, курс якого у перші дні на внутрішніх ринках зріс на 8-10% (це при тому, що напередодні війни відбулося розморожування іранських активів у Південній Кореї (\$6 млрд) та Люксембурзі, що зумовлено зростанням ризиків запровадження нових санкцій і навіть військових ударів по оборонних об'єктах країни, тільки-но безпосередня причетність країни до вторгнення буде доведена).

СТРАТЕГІЧНІ АКТИВИ

Звичайно, війна безпосередньо впливає на вартість стратегічних природних активів, серед яких виокремлюються нафта і золото, які мають високу значимість і вартість для сучасної світової економіки. Нафта є базовим сировинним елементом світового енергетичного використання і споживання. Золото століттями приймається як загальноновизнаний фінансовий інструмент.

Нафта. Нафтові ринки, вірогідно, є найбільш гнучкі та чутливі до зовнішніх шоків. У 2022 р. вартість нафти почала зростати практично одразу після російського вторгнення і оголошення ЄС про розробку санкційних пакетів проти росії. Хоча початково санкційні заходи мало стосувались безпосередньо нафти, проте було зрозуміло, що питання лише у часі. Відтак, за перший тиждень вартість нафти зросла майже на половину (діаграма «Brent, 2022»).

Дещо по-іншому нафтові ринки зреагували після початку війни в Ізраїлі (діаграма «Brent, 2023»). При цьому слід врахувати, що напередодні нападу на Ізраїль США запровадили санкції на власників тих нафтових танкерів, що перевозили російську нафту, яка торгувалась за ціною вищою \$60 за барель (узгодженою G7 у 2022 р. як один з санкційних заходів проти росії)⁷. Звичайно, це не могло не позначитися на біржових вартостях,

водночас це було сигналом для ринків про те, що невдовзі вартість нафти почне зростати, а тому надавало можливість вжити захисних заходів проти можливого цінового шоку.

При цьому більш важливим фактором дисбалансів на нафтових ринках розглядалася можлива реакція Ізраїлю проти Ірану (якби одразу було доведено безпосередню участь Ірану у збройній агресії), одного з найбільших

⁷ Jones M. Global market reaction to a week of war in Israel. – REUTERS, <https://www.reuters.com/markets/global-markets-conflict-pix-2023-10-13/>.

експортерів у регіоні⁸. Від цього, до речі, чи не найбільше постраждала б Європа, яка тільки-но оговталася після відмови від російської санкційної нафти, а також від спричиненого інфляційного шоку.

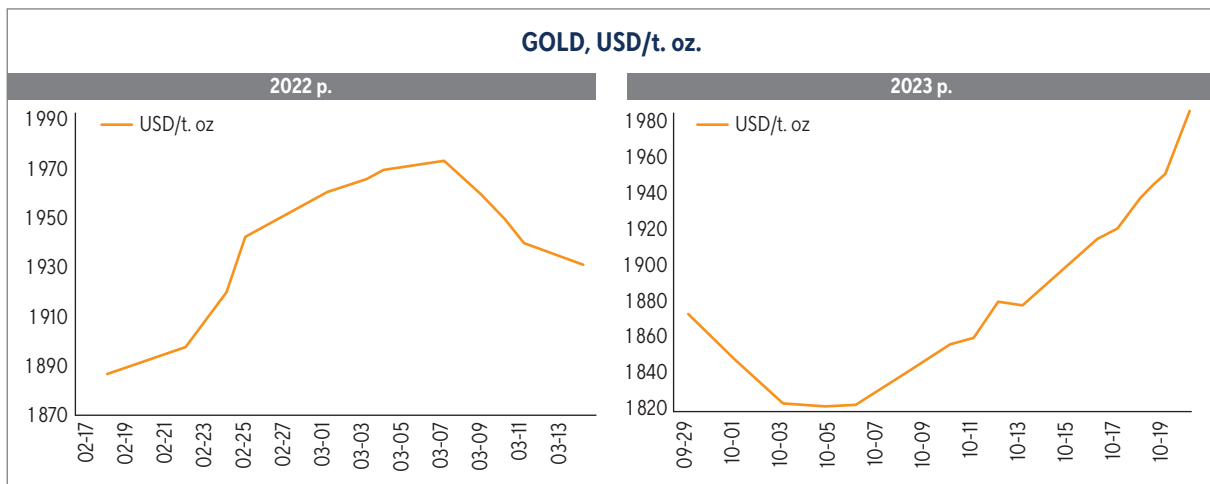
Золото. Золото нарівні з доларом створює «тихі гавані», куди найчастіше спрямовуються капітали у часи фінансових негараздів. Хоча вкладання у золото не приносить доходів, однак інвестори часто стурбовані не стільки примноженням своїх капіталів, скільки їх збереженням. Втім, ринки золота природньо є «повільнішими», ніж доларові ринки, а тому їх реакція на важливі світові події часто є менш помітною для інших ринків. У будь-якому випадку світові негаразди і катаклізми зазвичай супроводжуються подорожчанням золота. Хоча, оскільки котирування золота відбуваються у доларах, то взаємний ціновий вплив у парі золото-долар може бути ускладнений для зовнішнього спостерігача.

Зазначимо, якщо йдеться про сировинні ринки, то альтернативою золоту виступає нафта, яка також має котирування у доларах. Звернемо увагу, що динаміка вартості нафти як у період російського вторгнення (діаграма «*Brent, 2022*»), так і початку атаки ХАМАСу (діаграма «*Brent, 2023*») значною мірою корелює з динамікою золота у відповідні періоди (діаграми «*Gold, 2022, 2023*»).

ФІНАНСОВІ ІНДИКАТОРИ

Провідні країни світу мають інтереси в усіх куточках планети, і часто економічне здоров'я окремих країн значною мірою залежить від результатів діяльності урядів (через державні бюджети) і корпорацій саме провідних країн. Водночас здобутки чи негаразди навіть у віддалених країнах можуть вплинути на результати діяльності всієї транснаціональної корпорації або ж потребуватимуть підтримки партнерських урядів, що відобразиться на бюджетах країн. При цьому результати діяльності найкрупніших корпорацій представлені у вартості їх активів (акцій) або ж доступу до урядових ресурсів.

Облігації США. Облігації США є визначним у світі резервним активом, у якому відбуваються головні процеси американської політики і економіки, які (процеси) також мають вагомий вплив на світове економічне (і політичне) середовище. З початку 2022 р. у США для посткоронавірусного стимулювання проводилась політика «майже» нульової процентної ставки (врізка вище «*Ставки центральних банків найбільших економік*»), що й визначало доходність облігацій Казначейства США. Оголошення про санкції, підвищення ставок ФЕД, започаткування масштабної допомоги Україні означало запуск процесу подорожчання всіх фінансових

⁸ Іран заперечує свою причетність до агресії. Однак, якщо з'являться обґрунтовані сумніви, то вірогідними стануть ізраїльські удари (по ядерних проектах Ірану), що призведе до скорочення поставок іранської нафти, а також можливого нового витку західних санкцій. Наслідком чого стане черговий ціновий шок на світових нафтових ринках.

ресурсів, що й призвело до досить стрімкого зростання доходності, зокрема US 10-Year Note Bond Yield (діаграма «US Treasury: 2022») (хоча й облігації іншої тривалості демонстрували подібну динаміку).

Восени 2023 р. ситуація виявляється дещо іншою. Хоча інфляція утримувалась вище цільової, однак американська економіка демонструвала доволі стійке зростання⁹. При цьому відбувалося зростання дефіциту федерального бюджету, що вимагало нових залучень на його покриття. Зрозуміло, що бюджетна ситуація у 2024 р. не буде легкою, що може певним чином зашкодити Україні отримати партнерську допомогу в значних обсягах¹⁰.

В таких умовах пом'якшення монетарної політики у США навряд чи можна очікувати, у т. ч. щоб не спровокувати новий інфляційний виток як реакцію на розширення видатків. Більше того, керівництво ФЕДу не виключає нового підвищення базових ставок, якщо ризики інфляції посиляться. Відтак, агресія проти Ізраїлю фактично зняла гальма до нового підвищення доходності, яка 19 жовтня практично досягла рекордних (від часів Глобальної фінансової кризи) 5% (діаграма «US Treasury: 2023»).

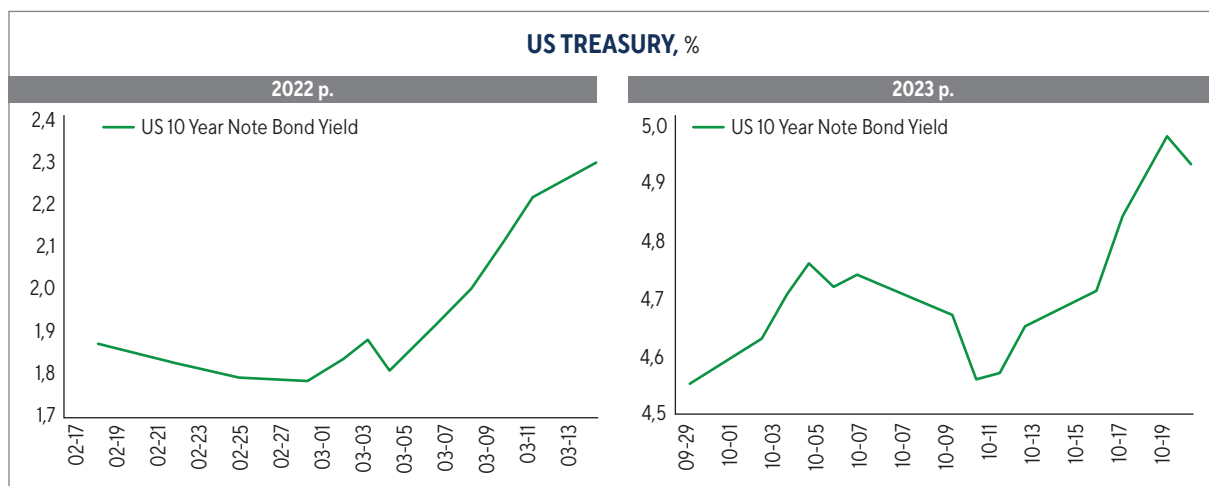
Корпоративні облігації. Корпоративний сектор не може обходитись без доступу до позичкових ресурсів, які, з одного боку, залежать від авторитету корпорації у діловому

світі, з іншого, здорожчуються у часи посилення негараздів.

Так, рейтинг прибутковості корпоративних облігацій Moody's Seasoned Aaa вимірює прибутковість корпоративних облігацій з (найвищим) рейтингом Aaa (Moody's Seasoned Aaa Corporate Bond (DAAA)¹¹). Корпоративні облігації оцінюються на основі ймовірності їх дефолту, стану боргової структури корпорації, а також загального стану економіки.

Початок бойових дій та асоційовані ускладнення корпоративної діяльності, а також обмеженість фінансово-банківських структур до розширення інвестиційної та кредитної діяльності означають і збільшення, услід за казначейськими облігаціями, прибутковості відповідних корпоративних облігацій (діаграма «DAAA»), що спостерігалось в обидва аналізовані періоди.

Індикатори ділової активності. Доволі стрімке зростання доходності облігацій США як навесні 2022 р., так і восени 2023 р. призвело до суттєвого падіння вартостей та індексів на («альтернативному до боргового») ринку акцій (діаграма «S&P 500 Index»), серед найвпливовіших з яких виокремлюється американська компанія Standard&Poor's, яка супроводжує і досліджує фінансові результати провідних компаній США, узагальнюючи такі результати у власному індексі, який фактично визначає стан і перспективи американської економіки¹².

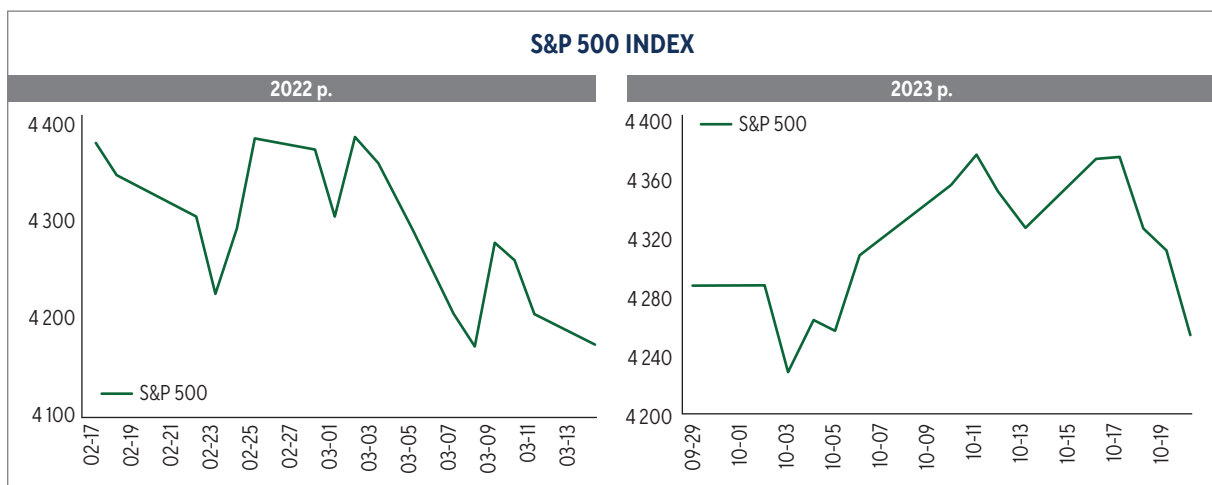
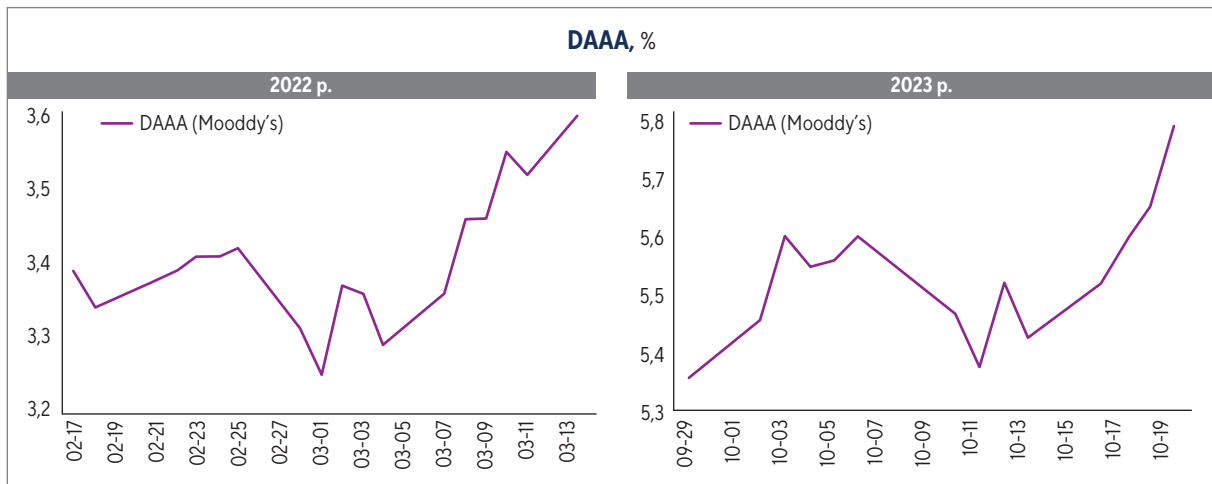

⁹ Так, значення індексу ділової активності США PMI зросло з 46 у червні до 49 у вересні (що вказує на значне покращення), а безробіття у вересні склало лише 3,8%.

¹⁰ У бюджеті США на 2024 р. передбачено суттєве зростання видатків, у т. ч. на підтримку України та Ізраїлю. Адміністрація США запросила \$100 млрд.

¹¹ Moody's Seasoned Aaa Corporate Bond Yield. – YCHARTS, https://ycharts.com/indicators/moodys_seasoned_aaa_corporate_bond_yield.

¹² S&P 500. – https://uk.wikipedia.org/wiki/S%26P_500.

«Конкуренцію» S&P складає **промисловий індекс Доу-Джонса** (Dow-Jones Industrial Index, DJIA), яким відслідковується динаміка акцій промислових корпорацій (діаграма «DJIA»).

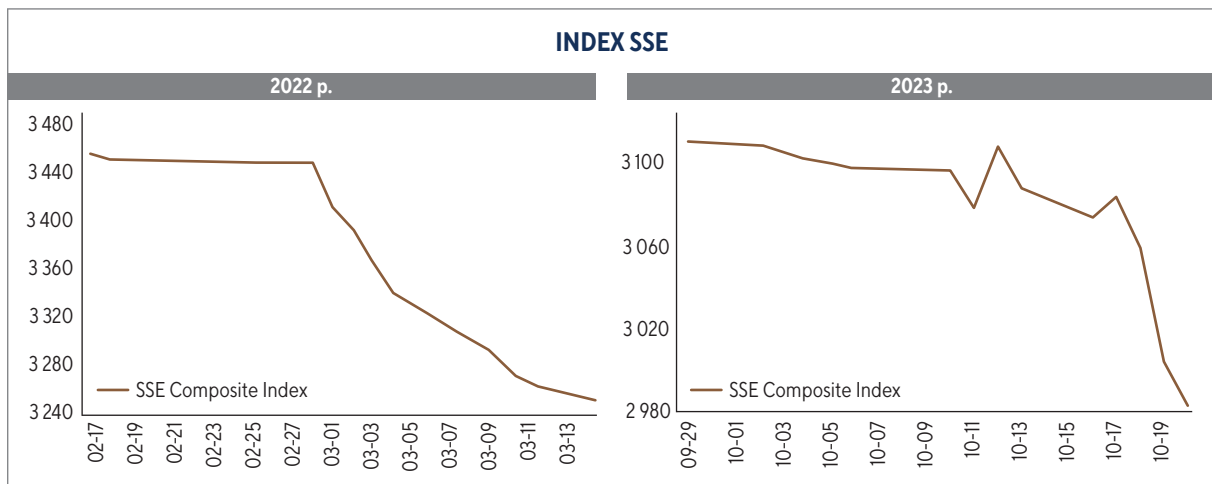
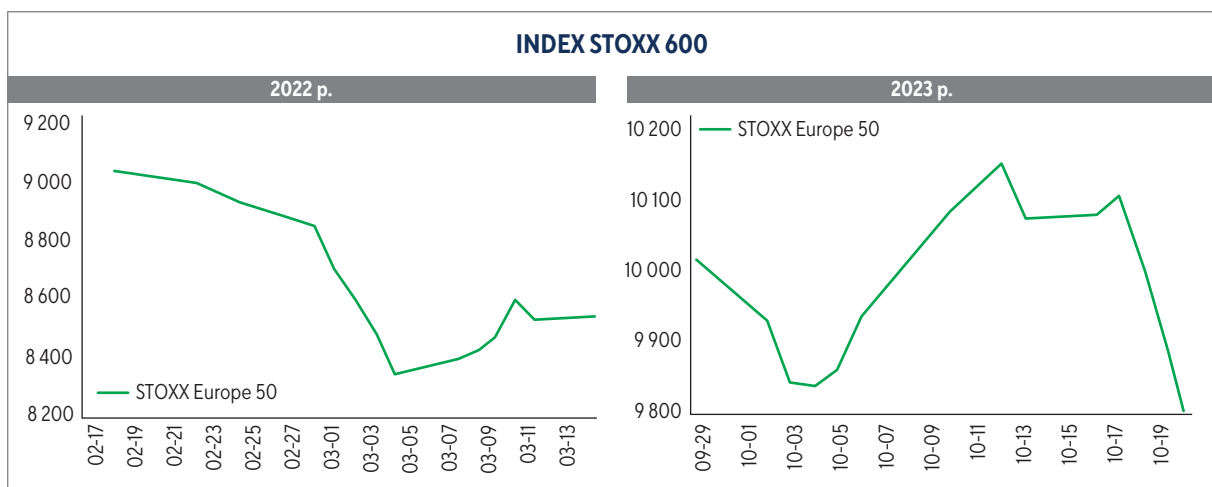
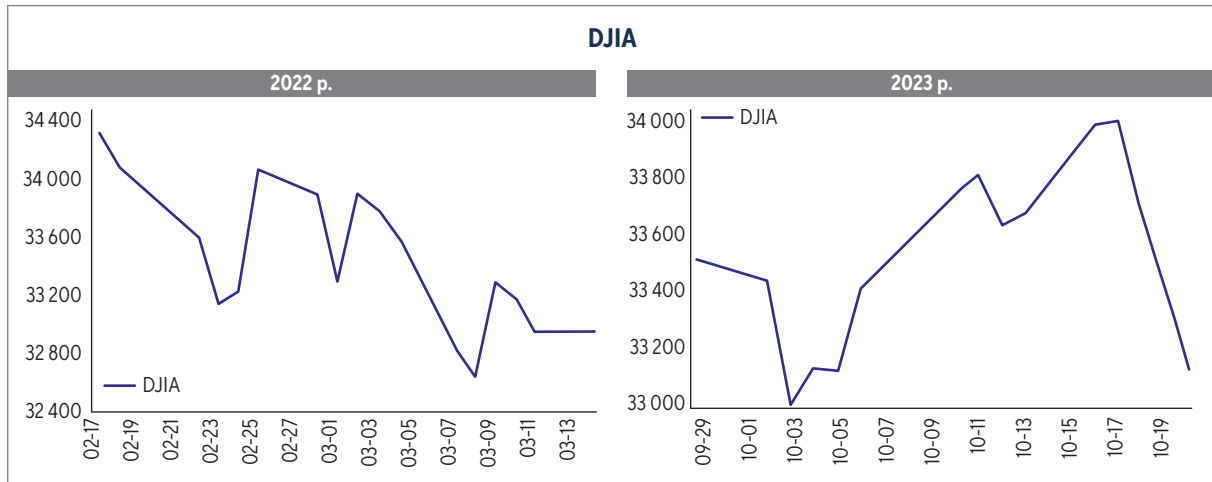
Загалом, у визначені періоди динаміка індустріального індексу співвідносилась із динамікою більш загального фондового індексу S&P. При цьому звернемо увагу на те, що у перші дні агресивних нападів як 2022 р., так і 2023 р. обидва індекси демонстрували помітне зростання, оскільки війна часто асоціюється із стрімким зростанням замовлень не лише безпосередньо військового чи безпекового характеру, а й цивільного, медичного, гуманітарного та ін.

Однак надалі, коли ставало зрозуміло, що найвірогідніше будуть запроваджуватись санкційні заходи (які призведуть до стрімкого зростання вартостей сировинних

стратегічних ресурсів – нафти, газу), корпоративні настрої помітно змінювалися, і ринки акцій демонстрували доволі стрімке «просідання».

Дещо по-іншому поведився фондовий індекс європейських акцій STOXX Europe 600, відомий також як STOXX 600, яким охоплюється близько 90% публічних компаній Європи (і який також визначається як економічний барометр Європи).

Європейський фондовий індекс у 2022 р. одразу прореагував на вторгнення, насамперед завдяки швидкій реакції європейського політикуму у підтримку України (нагадаємо, вже 26 лютого, через два дні після початку агресії, були запроваджені спільні санкції США, ЄС, Великої Британії, Канади (до яких приєдналися і інші демократичні країни), що, зрозуміло, мало позначитись на діловій активності у Європі (діаграма «INDEX STOXX 600»).

¹³ Shanghai Stock Exchange Composite Index. – Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/quote/SHCOMP:IND>.

Після вторгнення ХАМАСу до Ізраїлю європейські корпорації могли розраховувати на зростання замовлень військового і гуманітарного характеру. Однак, стало відомо про величезні міграційні потоки, настрої бізнесу суттєво знизились, оскільки стало зрозуміло, що на Європу насувається чергова хвиля біженців з країн Близького Сходу, (це може спровокувати чергову міграційну кризу) що, зрештою, обвалило фондовий індекс.

Звернемо також увагу, що реакція на агресивні вторгнення азійських фондових ринків, представлених визнаним у діловому світі Шанхайським фондовим індексом SSE Composite¹³ (діаграма «Index SSE»), певним чином «перегукується» з динамікою європейського індексу STOXX 600. Насамперед це стосується ситуації на Близькому Сході восени 2023 р., оскільки як ЄС, так і Китай значною мірою залежать від поставок нафти з цього регіону.

ЩО ЦЕ МОЖЕ ОЗНАЧАТИ ДЛЯ УКРАЇНИ?

Представлений аналіз динаміки важливих системних фінансових показників та індикаторів у перші тижні російського вторгнення до України і ХАМАСу до Ізраїля надає можливість зробити кілька спостережень, які, звичайно, носять дискусійний характер.

Насамперед зазначимо, що публічна реакція владних інститутів провідних держав та відповідних індикаторів на російську агресію була швидшою і більш виразною, ніж на агресію ХАМАСу. Зокрема, вже через два

дні уряди демократичних країн оголосили про повну підтримку України, що дало чіткий сигнал фінансовим ринкам, які відповідним чином зреагували на політичні наміри владних інститутів.

Поряд з цим, оскільки не викликає сумніву, що обидва напади у своїй основі мають імперські зазіхання росії, то й впливи на фінансові ринки можуть мати спільні риси і наслідки, що може стати зрозумілим сигналом для можливих інших (майбутніх) терористичних атак, що зменшить ризики розгортання кризових процесів.

Водночас це може покращити середовище ухвалення рішень у США про фінансування військової допомоги як Ізраїлю, так і Україні. Тривала суперечка законодавців щодо продовження допомоги Україні у війні з росією ледь не спричинила зупинку роботи уряду¹⁴. Подібність фінансових впливів, можливо, послабить суперечки стосовно обсягів допомоги Україні (стосовно Ізраїлю ситуація видається більш узгодженою) і прискорить ухвалення необхідних бюджетних актів¹⁵.

Політичне керівництво Євросоюзу визнало, що спільним для воєн в Україні та Ізраїлі є те, що обидві є результатом спонсорованого російською державою тероризму, спрямованого на країни, які будують демократичні суспільства. В таких умовах обов'язок Європи й США — захистити ці демократії¹⁶. Тому для України є підстави очікувати подальшої підтримки партнерських демократичних країн.

¹⁴ Congress Avoids Government Shutdown – For Now; Here’s What That Means For You. – Wainer C., et al. – Forbes, <https://www.forbes.com/advisor/personal-finance/>.

¹⁵ Jones M. Global market reaction to a week of war in Israel. – Reuters, <https://www.reuters.com/markets/global-markets-conflict-pix-2023-10-13/>.

¹⁶ Росія і ХАМАС є подібними, бо ведуть варварські війни, – фон дер Ляєн. – Цензор.НЕТ, https://censor.net/ua/news/3450584/rosiya_i_hamas_je_podibnymi_bo_vedut_varvarski_vijiny_fon_der_lyayen.